

Taalondersteuning Nieuwkomers

Coördinatie

AnneMarie Bruurmijn

annemariebruurmijn@leerrijk.nl

Versie juni 2022

Informatie bij het begeleiden van nieuwkomers

Inleiding

Nieuwkomers zijn leerlingen (in de leeftijd van 4 t/m 12 jaar) die niet langer dan een jaar in Nederland zijn en niet of nauwelijks in de Nederlandse taal aanspreekbaar zijn.

Voor nieuwkomers is een aantal taalbegeleiders werkzaam. Dit zijn leerkrachten en logopedisten met een ruime ervaring in taalondersteuning aan taalzwakke leerlingen en nieuwkomers. Ze hebben een grote kennis van methodes en kennen de doorgaande leerlijnen in verschillende groepen.

Deze taalbegeleiders bieden hulp door, na beoordeling, individueel en/of in groepjes, taalondersteuning aan de leerling(en) te geven. Daarnaast adviseren ze de leerkracht met betrekking tot het observeren, het vaststellen van de beginsituatie/niveau, het inventariseren van onderwijsbehoeften wat betreft het taalonderwijs en het aanschaffen van geschikt materiaal enz.

De taalbegeleiders gaan concreet met deze nieuwkomers aan het werk. Het is effectief als de begeleiding zoveel mogelijk aansluit bij wat er in de groep gebeurt. Deze aansluiting is natuurlijk sterk afhankelijk van de individuele situatie van de leerling. De taalbegeleiders informeren u wekelijks d.m.v. een logboekje wat er met de leerling aan bod is gekomen.

Het is belangrijk om daarvan op te hoogte te blijven en er zo mogelijk op terug te komen.

Het is zinvol als u aangeeft wat de leerling volgens u zou moeten leren: bijvoorbeeld pre- of re- teaching van wat er in de groep aan bod komt of is gekomen.

De werkwijze

De taalbegeleiders volgen de leerdoelen voor nieuwkomers zoals vastgesteld door het SLO (online niet meer beschikbaar). Deze doelen worden door de leerkrachten/of IB-er ingevuld en besproken met de taalbegeleider aan de hand van de indicatorenlijst die iedere 10 weken wordt ingevuld.

Tijdens deze bespreking worden actiepunten vastgesteld zowel voor in de klas als tijdens de begeleiding. Gestart wordt met een checklist om concrete afspraken met de school te kunnen maken. (zie bijlage 2).

Ter aanvulling worden per half jaar het traject enkele onderdelen van de TAK (taaltoets alle kinderen) afgenomen door de taalondersteuner.

In de begeleiding van nieuwkomers vanaf groep 4 wordt regelmatig gewerkt met de methode “de Taaltrap”. In overleg met school wordt het werkboek voor de leerling door de school aangeschaft. Daarnaast wordt zoveel mogelijk gewerkt met schooleigen methodes.

Informatie voor de leerkracht

De eerste dagen op school

- Geef het kind het gevoel, dat het welkom is.
- Geef een rondleiding door de school. Wijs in ieder geval aan waar het toilet is, waar de buitendeur is, waar de eigen groep is.
- Laat de klas kennismaken met het land van herkomst van deze leerling.
- Bied structuur aan door bijv. de dagindeling visueel te maken. Op internet zijn allerlei prentjes/ plaatjes te vinden met afbeeldingen van lezen, eten, pauze enz. Voor oudere kinderen zijn de Sclera - picto's (zie bijlage 5) duidelijk.
- Visualiseer zoveel mogelijk.
- Maak gebruik van <https://translate.google.nl/?sl=ka>; ook voor oudergesprekken in te zetten.
- Op de iPad kun je gebruik maken van een vertaalapp.: [speak&translate](#). Deze vertaalt niet foutloos maar kan wel de communicatie en het taalleren ondersteunen.
- Koppel een maatje aan het kind.
- Achtergrondinformatie over vluchtelingen vind je op www.ugeo.nl/vluchtelingenkinderen
- Online beeldwoordenboek vind je op http://bit.ly/CTO_babadada

Tips en tops

- Leerlingen leren van taalvaardige leeftijdsgenootjes/ maatjes.
- Stel eerst gesloten vragen of een vraag waarbij het antwoord aangewezen kan worden. Later stel je vragen met 1 woord als antwoord en pas daarna open vragen.
- Geef feedback door zelf de zin correct te herhalen.
- Richt je op de inhoud en (nog) niet op de vorm.
- Na de DAT (dagelijkse algemene taalvaardigheid) komt de CAT (cognitieve academische taalvaardigheid)
- Koppel taal en handelen, zoveel als mogelijk.
- Gun het kind eerst een stille periode (ook als die lang duurt!) Voor Tweede taalverwerving stadia zie bijlage 1.
- Start met receptieve oefeningen: luisteren, iets op volgorde leggen, nazeggen, uitbeelden. Pas daarna productieve oefeningen.
- Houd vorderingen bij door te observeren: zie indicatorenlijsten. Deze worden aangereikt door de taalondersteuner.
- Kinderen verwerven ook taal, als ze meeluisteren naar instructies met visuele ondersteuning in de klas.

Zie bijlage 3 voor nog meer suggesties.

Belangrijk om te weten voor advies aan de ouders

Vanuit de eerste taal leert het kind de tweede taal het best; adviseer de ouders daarom veel met hun kinderen te praten in de taal waarin ze dat het beste kunnen.

Ook in de eerste taal is het belangrijk veel te luisteren en te spreken, veel voor te lezen, liedjes en versjes te leren, te rijmen, woordspelletjes te doen enz.

Adviseer de ouders zoveel mogelijk in aanraking te komen met de Nederlandse taal door bijvoorbeeld: met hun kinderen naar Nederlandse televisie te kijken en/of naar sportclubs of buurtactiviteiten te gaan.

Meer informatie over ouderadvies is te vinden op de volgende sites:

<https://www.opvoeden.nl/peuter/groei-en-ontwikkeling/spraak-en-taalontwikkeling/spraak-en-taal-stimuleren/>

In te zetten materialen voor jongere kinderen

Diverse materialen

- De boeken van Bas: Ik ben Bas / Bas, ga je mee? / Bas, waar ga je heen? / De slab van Bas / Bas helpt mama / Bas past op opa / Bas is bang
- Map: Fonemisch Bewustzijn <https://www.cps.nl/publicaties-uitgeverij/1401/alle-boeken/2158/werkmap-fonemisch-bewustzijn>
- CPS Begrijpend Luisteren en woordenschat
- Informatiefolder 'samen praten samen lezen' Logopedisch Centrum WestFriesland

Apps voor kinderen

- NPO Zappelin
- Jop gaat eten
- Jop gaat naar school
- Bas op de kinderboerderij
- Leer woorden met juf Jannie
- My playhome

Websites voor kinderen

- Kindertube.nl, met veel keuze: Filmpjes en liedjes voor peuters, zoals heel rustige Dribbel filmpjes
- Zappelin.nl, zoals Zappelinspelletjes met Nienke <https://www.youtube.com/watch?v=8uDkkHx5HmY>
- Digitale prentenboeken: vooral 3+ en 4+ boeken www.wepboek.nl, bijvoorbeeld : giraf gaat slapen en Berenslim prentenboeken met vragen <http://web.bereslim.nl/bereslim/bereslimme-boeken/demo-bereslimme-boeken.html>

Eerste opvang oudere nieuwkomer in de groep

Door een grafemetoets af te nemen kan de beginsituatie bepaald worden. Kent het kind onze lettertekens al, of moet het nog leren lezen?

De site www.elena-learning.eu (voor de onderbouw) en www.elena-nederlands.org (voor de middenbouw) is zeer geschikt voor de eerste opvang, ook als het kind nog niet kan lezen. Ook de eerste boekjes van de methode Horen, zien en schrijven zijn samen met de luister-CD's te gebruiken. Om deze boekjes te verwerken, is een kleurenkaart nodig. Zie bijlage 6.

Heeft u de methode Horen, zien en schrijven niet op school, dan kunnen de eerste boekjes met de CD's geleend worden bij Waalwijk Taalrijk.

Meer in te zetten materialen voor oudere kinderen.

Diverse materialen

- De Taaltrap (Nederlands voor anderstalige kinderen) uitgeverij Boom
Dit is het basisboek voor de taalbegeleider.
- Computerprogramma Taalbos kan als extra oefenstof in de klas worden gebruikt. Via de link <https://www.taalbos.nl/> kan er een proefdemo worden aangevraagd.
- Zodra het kind dit aankan, wordt gewerkt met de schooleigen taalmethode. Eerst spelling, later ook taal. Voor extra lessen begrijpend lezen gebruiken we de lessen van Nieuwsbegrip niveau AA. Wanneer dit nog te moeilijk is dan de Alfa-versie
- Zie verder bijlage 4.
- Via de website <https://www.ato-amstelveen.com/woordkaartjes-vll> kunt u verschillende woordenkaarten downloaden.

Boeken voor kinderen

- Kijkdoosserie (www.noordhoffuitgevers.nl)
- Leesboekjes in de eigen taal (bibliotheek)
- Van Dale Beeldwoordenboek Nederlands /Arabisch (www.vandale.nl)

Websites voor kinderen

- Digitale prentenboeken, 3+ en 4+ boeken
www.wepboek.nl
- School tv /Beeldbank met veel keuze over allerlei onderwerpen
<http://www.schooltv.nl/home/>
Ook kun je hier digitale prentenboeken vinden, zoals Kasper de schilder
<http://www.schooltv.nl/video/kasper-de-schilder-prentenboek-uit-koekeloere/#q=kasper%20de%20schilder>
- vertaalsite
<https://translate.google.nl/?sl=ka>
- 12 lesjes voor nieuwkomers op You Tube: Woord voor woord
<https://www.youtube.com/watch?v=Tb3SaTv4cIM&list=PLldGIVJisjp5WsJBWHCKOrM-+XsqWv1h-6>

Bijlage 1: Tweede taalverwerving stadia en kenmerken

Stadium	Kenmerken
1	Wentaal <ul style="list-style-type: none"> - Het kind begrijpt misschien een paar woorden Nederlands. - Actieve woordenschat: 0!
2	Redzaamheidstaal <ul style="list-style-type: none"> - Het kind kan mensen, dieren, dingen en activiteiten benoemen. - Het kind maakt zinnen van ongeveer drie woorden, met fouten.
3	Omgangstaal <ul style="list-style-type: none"> - Het kind kan zinnen tot 6 woorden maken, met fouten in de woordvolgorde. - Het kind maakt iets meer gebruik van lidwoorden, voorzetsels, werkwoordvervoegingen, e.d., maar nog niet foutloos.
4	Leertaal <ul style="list-style-type: none"> - Het kind maakt langere zinnen, met fouten. - Woordvorming (enkelvoud/meervoud, werkwoordtijden, werkwoordvervoegingen, voornaamwoorden, lidwoorden) wordt gebruikt, maar met veel fouten.
5	<ul style="list-style-type: none"> - Het kind kan vrij genuanceerd vertellen, met gebruik van complexe samengestelde zinnen. - Woordvorming wordt beter, fouten blijven voor komen.

Didactische achtergrondliteratuur tweede taalverwerving

- Nederlands als tweede taal (F. Kuiken en A. Vermeer) www.thiememeulenhoff.nl
- **Zien is snappen (Josée Coenen)** www.bazalt.nl
- Woorden in Prenten (Prentenboeken en het NT2 onderwijs, deel 1 en 2, Josée Coenen www.bazalt.nl)
- Eenvoudige basisgrammatica NT2- Jenny van de Toorn-Schutte uitgeverij Boom. https://www.nt2.nl/nl/100-45_Eenvoudige-basisgrammatica-NT2
- De Bovenkamer- Josée Coenen. Uitgeverij Bazalt

Woordenlijsten

- Basiswoordenlijst Amsterdamse Kleuters. www.mokums.nl/copy/woordjes.pdf
- Wijs met woorden- Robert Marzano. Uitgeverij Bazalt Educatieve Uitgaven (meer leren door een beter begrip van school- en vaktaalwoorden).
- Woordenlijst uit Woordenschatontwikkeling, werkwijzen voor groep 1-4 van de basisschool- Marijke Kienstra. Uitgegeven bij het Expertisecentrum Nederland

Bijlage 2: Intakeformulier

INTAKEFORMULIER ANDERSTALIGE NIEUWKOMER	
Datum gesprek:	
Aanwezig tijdens het gesprek:	leden schoolteam: ☐ nieuwe leerling ☐ vader, moeder/voogd _____ ☐ broer / zus _____ ☐ familielid: _____ (grootouder(s), tante, oom, neef/nicht, ...) ☐ contactpersoon: _____ (vriend, buurvrouw, ...) ☐ tolk: _____

1. Persoonsgegevens	
Naam:	
Voornaam:	
Geboortedatum:	
Geboorteplaats:	
Land van herkomst:	
Datum aankomst in Nederland:	
Adres:	
Telefoonnummer: (vader, moeder, voogd, anders)	
Wie binnen de familie moet waarvoor worden benaderd?	
Is er opvang voor het kind bij calamiteiten?	
Informatie over het gezin Wat is de gezinssamenstelling?	
Woont er familie in Nederland in de buurt?	
Wat is het opleidingsniveau van de ouders?	
Hoe lang hebben de ouders onderwijs gehad?	
Hebben de ouders bijzondere kwaliteiten/hobby's (denk aan bakken, knutselen, naaien).	
Hebben de ouders werk, en zo ja wat?	
Volgen de ouders een inburgeringscursus?	

Wat hebben ouders nodig?	
Is er begeleiding in de thuissituatie? (maatje of andere ondersteuning, contactpersoon vluchtelingenwerk)	
Religie / geloofsovertuiging Wat is als school, belangrijk om hierover te weten?	
Cultuur Relevante informatie over speciale gebruiken in land van herkomst	

2.Voorgeschiedenis	
Datum aankomst Nederland:	
Schoolloopbaan Informatie verkregen van ouders, contactpersoon, documenten, ...	
Is het kind in het land van herkomst naar school gegaan?	
Hoe ging het in het land van herkomst op school?	
Heeft het kind in Nederland al onderwijs gehad? Zo ja, hoe ging het daar op school? Zijn er gegevens beschikbaar?	

3.Eigenheid van het kind	
Sociaal- emotioneel Informatie verkregen van ouders, contactpersoon, documenten, ...	
Hebben er ingrijpende gebeurtenissen plaatsgevonden?	
Zijn deze bespreekbaar?	
Wat is de reden van de komst naar Nederland?	
Hoe is het gezin naar Nederland gekomen?	
Gezondheid	
Is het kind vaak ziek?	

Zijn er problemen met ... ?	
Heeft het kind een ziekte?	
Bijzonderheden voeding	
Allergie / intolerantie (vb. lactose, gluten, ...) Overtuiging (halal, koosjer, vegetarisch, ...)	
Interesses en talenten	
Doet het kind graag aan sport?	
Is het kind muzikaal?	
Is het kind creatief?	
Heeft het kind specifieke interesses?	

Vervoer naar school	☐ Wordt opgehaald door ouders ☐ Wordt opgehaald door _____ ☐ Gaat met broers en/of zussen naar huis. ☐ Gaat zelfstandig naar huis. ☐ Blijft soms / meestal in de voor- / naschoolse opvang ☐ te voet ☐ fiets ☐ openbaar vervoer ☐ auto
----------------------------	--

Aanvullende informatie	
-------------------------------	--

Intake cognitief	
Taal Informatie verkregen van ouders, contactpersoon, documenten,...	

Wat is de thuistaal?	
Is de taalontwikkeling in de eigen taal goed op gang gekomen?	
Spreken de ouders dezelfde taal en welke?	
Spreken de ouders/één van de ouders, ook nog een andere taal en welke?	
<p>Geletterdheid Informatie verkregen van ouders, contactpersoon, documenten,...</p>	<div data-bbox="655 613 1050 723"> </div> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Niet geletterd ☐ Geletterd in het Latijns schrift ☐ Geletterd in ander schrift : _____ ☐ Kan lezen in eigen schrift : letters / hak&plak letters / hak&plak clusters / vlot (vul in wat van toepassing is) ☐ Kan startend lezen in Nederlands schrift : letters / hak&plak letters / hak&plak clusters / vlot (vul in wat van toepassing is)
<p>Gecijferdheid Informatie verkregen van ouders, contactpersoon, documenten,...</p>	<div data-bbox="655 960 774 1070"> </div> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Kan tellen ☐ Kan cijfers/getallen lezen ☐ Kan rekenkundige bewerkingen maken

Aanvullende informatie	
-------------------------------	--

Bijlage 3: Tips voor nieuwkomers

- Veiligheid bieden. Kind in zijn waarde laten. Begrip tonen.
- De eigen(moeder)taal blijft belangrijk. Als een kind een bepaald woord al in de eigen (moeder)taal kent, hoeft hij/zij het woord alleen nog maar in het Nederlands te vertalen.
- Kinderen niet dwingen om te praten.
- Er is ook sprake van interactie bij non-verbaal reageren wijzen of knikken.
- Kind dicht bij de leerkracht plaatsen.
- Werken met een maatje.
- Leren door concreet handelen: de leerkracht geeft een opdracht en doet voor. In eerste instantie spreken de leerlingen nog niet zelf. De leerling doet na. Kijken, nadoen, spelen.
- Kind hoeft niet altijd met de groep mee te doen/ kan bv zelf boek beluisteren op de pc of met een ander werkje bezig zijn.
- Klein (niet-talig) klusje geven bv fruitbak klaarzetten, het geeft het kindzelfvertrouwen.
- Klein (niet-talig) klusje geven bv fruitbak klaarzetten, het geeft het kindzelfvertrouwen.
- Gebruik maken van kansrijke momenten op de speelplaats, tijdens spelmoment, etc.
- Wat interesseert de kinderen. Dat als uitgangspunt nemen.
- Werken vanuit thema's, dicht bij de belevingswereld van het kind.
- Werk zoveel mogelijk met concrete materialen.
- Liefst direct waarneembare voorwerpen en handelingen.
- Zien proeven, ruiken, voelen. Realiteit opzoeken of in de klas halen.
- Veel visuele ondersteuning bieden. Dit kan ook door Nederlands met Gebaren (NmG) in te zetten.
- Gebruik bij rijmpjes concrete voorwerpen.
- Meespelen handelingen en voorwerpen benoemen, interactie door de leerkracht. Taal koppelen aan handelingen: vertel steeds wat je doet /gebruik korte zinnen Bijv. ik pak een kwast/ik pak papier/ik pak verf /Ik gaven.
- Kijk dit is de kapstok/ zie jij de kapstok/ik ga mijn jas ophangen aan de kapstok. Kun jij ook je jas ophangen? Benadruk belangrijke woorden in een zin.
- Gebruik makkelijke woorden bv tas i.p.v. schoeltas.
- Starten met gesloten vragen: wil jij iets drinken? /daarna of-of vragen: is dit een trui of een jas?
- Tegendeel vragen: plaatje van een boom is dit een bloem (ze moeten dan wel allebei de woorden aangeboden hebben gekregen).
- Werk aan eenvoudige instructietaal.
- Aanbieden basiswoordenschat, zodat ze mee kunnen doen aan de activiteiten in de groep.
- Eerst luisteren dan pas doen. Als een kind een opdracht krijgt om iets te doen kan de leerkracht meteen zien of het kind de opdracht begrepen heeft en goed uitvoert.
- Zelfstandige naamwoorden/ werkwoorden /overige woorden. Aanbieden in clusters.
- Nieuwe woorden vaak herhalen. Kinderen onthouden woorden wanneer je ze vaak herhaald minstens 7 keer.
- Woorden met bijbehorend lidwoord aanbieden.
- Uitleggen/uitbeelden/uitbreiden, spelenderwijs leren.
- Zoveel mogelijk inoefenen /op verschillende manieren.
- Woordenboekje maken plaatje/woord over het thema.
- Spelenderwijs verbeteren /verbeteren door de uitspraak correct te herhalen.
- Zeg niet alleen "goed zo", maar benoem wat er goed is.
- Extra kringgesprek door bv stagiaire, onderwijsassistent.
- In de grote groep kunnen ze vragen nog niet beantwoorden, omdat ze te weinig Nederlands kennen.

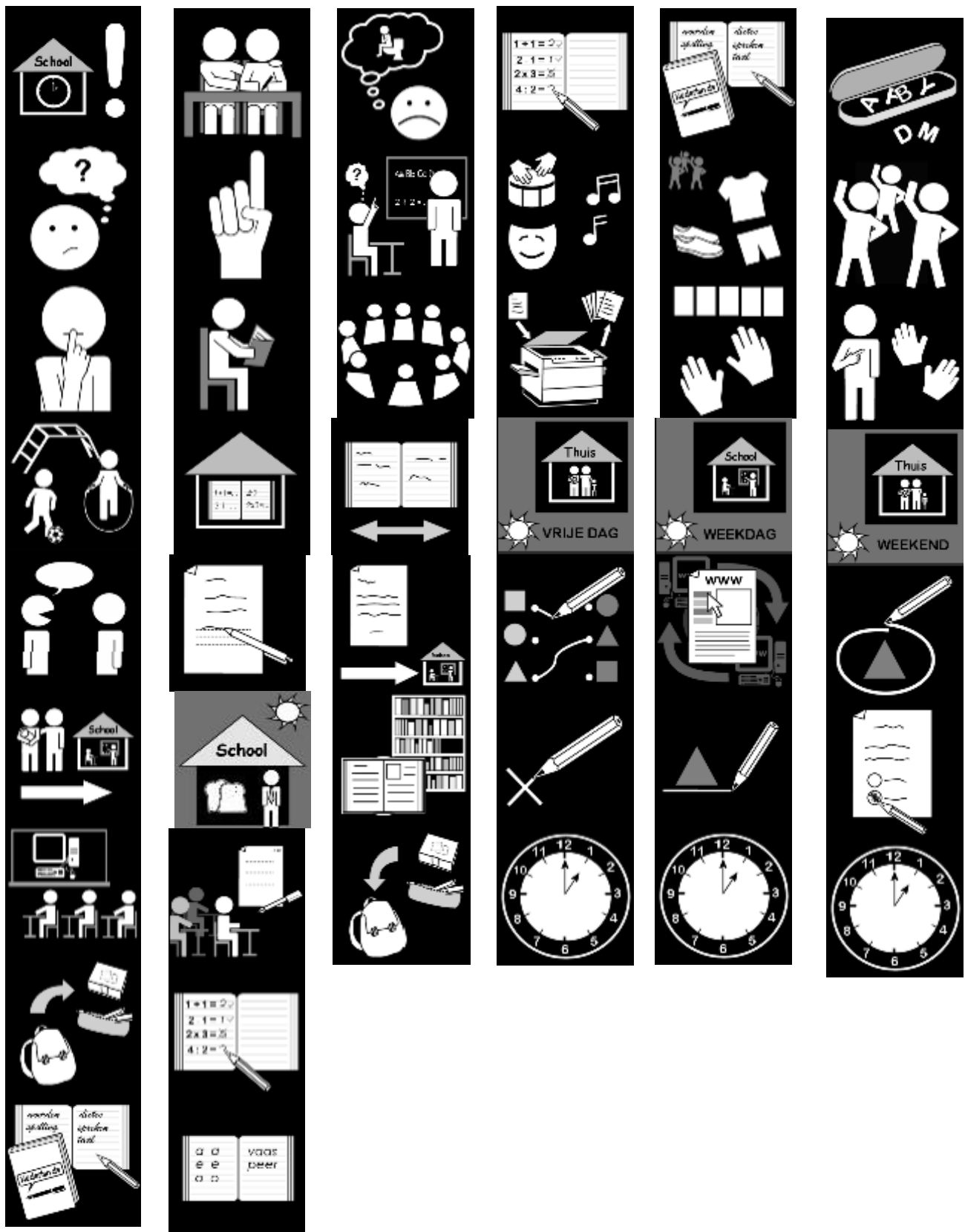
Bijlage 4: Aanvullende materialen

- Methode Voorsprong (NT2 methode onderbouw).
- Klein beginnen. <https://www.lowan.nl/lesmateriaal/klein-beginnen/>
- Hotel Hallo (NT2 methode) uitgeverij Boom. https://www.nt2.nl/nl/101-21_Hotel-Hallo
- Mondeling Nederlands (NT2 methode) (<https://www.lowan.nl/lesmateriaal/mondeling-nederlands-nieuw/>)
- Stenvert NT 2 woordenschat blokken (www.stenvert.nl)
- Symwriter (Eelke Verschuur) (www.eelkeverschuur.nl). Hierbij worden woorden en zinnen omgezet in picto's
- Clevybord (www.eelkeverschuur.nl). Letters worden verklankt terwijl het woord wordt getypt.
- Logo-art (www.logo-art.com). Afbeeldingen van woorden in alfabetisch volgorde.
- Transparant (standaardzinnen worden met afbeeldingen aangeboden) en uitbreiding met Transparant plus.
- Lowan: bruikbaar lesmateriaal en achtergrondinformatie <https://www.lowan.nl/>
- Nieuwsrekenen voor nieuwkomers <https://mijn.cedgroep.nl/artikel/912/nieuwsrekenen-voor-nieuwkomers.html>

Bijlage 5: Picto's voor in de klas voor de eerste schoolweken van Nieuwkomers

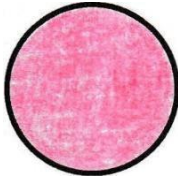

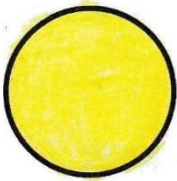
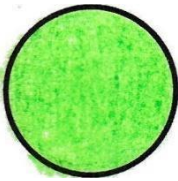

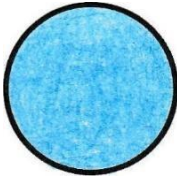

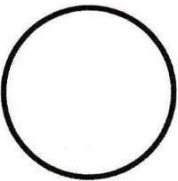
Meer picto's te vinden op: <http://www.sclera.be/nl/picto/cat/24/p/30>

ik voel mij:

Bijlage 6: Kleurenkaart bij Horen, zien en schrijven.

 1	 2	 3
rood	roze	oranje
 4	 5	 6
geel	groen	bruin
 7	 8	 9
blauw	paars	zwart
 10	 11	
grijs	wit	

Bijlage 7

Taakbrief van .....

Datum:

<p>Taaltrap</p> 	
<p>Werkboek taal</p> 	
<p>Werkboek spelling</p> 	
<p>Estafette</p> 	
<p>Rekenen</p> 	
<p>Extra</p>	

ELK KIND EEN BELOFTE

